

Atilla Dirim: Istanoz: Bir soykırımın sessiz ve unutulmuş tanığı...

Posted on 04/05/2015

Bir vakitler TBMM I. Dönem Sinop mebusu Dr. Rıza Nur, Topal Osman ile görüştüğü zaman, ona faaliyetlerinin nasıl gittiğini sormuştu.

Topal Osman, her şeyin yolunda gittiğinden, Pontos köylerini yakıp yıktığından söz etmiş, sadece taş binalar ile kiliseleri ileride işe yarar diye sakladığını anlatmıştı. Bunun üzerine Rıza Nur ona öyle yapmamasını, bunları da yıkması, hatta taşlarını uzaklara göndermesi gerektiğini öğütlemiş, aksi takdirde ileride birilerinin gelip bir zamanlar burada bir kilise vardı diyebileceğini belirtmişti. Topal Osman da ona hak vermiş, bu kadarını düşünemediğini söylemişti.

Pontos soykırımının baş uygulayıcılarından Topal Osman işini iyi yapmış, Karadeniz’de taş üzerinde taş bırakmamıştı gerçekten de. Ama yakıp yıkılan yerler sadece Pontos’la sınırlı değildi kuşkusuz. Falih Rıfki Atay’ın da belirttiği gibi ülkede Hıristiyanların yaşadığı, yaşamaya değer ne kadar yerleşim varsa, bir daha geri gelmemecesine yok edilmişti. Bütün bunlar olurken, buralarda yaşayan başta Ermeniler ve Rumlar olmak üzere Hıristiyan halk da son ferdine kadar yok ediliyordu. Öyle ki, Müslüman köylerinden Kuvayı Milliye birliklerine, en azından elinden iş gelen Hıristiyanların sağ bırakılması, arabaları tamir edecek kimsenin kalmadığına dair dilekçeler yağıyordu.

25 Nisan tarihinde Amerika ve Fransa’dan gelen bir grup Ermeni dostumuzla birlikte ziyaret ettiğimiz Istanoz da, bu yaşananların hatırasının canlı olarak hissedilebildiği bir yer. Ankara’ya sadece 30 km. uzaklıkta, bir zamanlar 4.000 Ermeni’nin yaşadığı, canlı bir sosyal ve ekonomik hayatın bulunduğu bir yerdi. Ankara keçisinin kıllarından elde edilen tiftikten

dokunan bir kumaş türü olan sof işçiliği gelişmişti, dünyanın uzak ülkelerine bile ihraç ediliyordu ve Osmanlı'nın önemli ihraç kalemlerinden biriydi. Üç okulu ve üç kilisesi vardı.

Peki sonra ne oldu? Istanoz da Hıristiyanların yaşadığı diğer yerler gibi yok edildi. Taş üzerinde taş bırakılmadı. Yaşları 20 ile 45 arasında değişen erkekler 1915'te askere alındı, iki gün zarfında öldürüldü. Kalanları tehcire ve ölüme gönderildi. Hasbelkader kurtulmayı başaran birkaç aile Ankara'ya yerleşti. Bir vakitler Istanoz'un canlı bir hayatı olan bir kasaba olduğuna dair tek iz, defineciler tarafından delik deşik edilmiş mezarlarla dolu bir mezarlık kalıntısı, hepsi o kadar. Ve tek bir mezar taşının üzerinde görülen bir haç ile Ermenice "1881'de ölen Hacı Taniel oğlu Krikor" yazısı. Daha sonra doğan kimsenin mezar taşı yok, çünkü 1915'te Zir Çayı onların kanlarıyla kıpkırmızı akıyordu.

İşin daha da kötü yanı, Istanoz diye bir yerin varlığından konuya ilgi duyan bir avuç insandan başka kimse haberdar bile değil. Zir Vadisi veya Istanoz, Ankara'da yaşayan milyonlarca insana hiçbir şey ifade etmiyor. Topal Osmanlar ve Kemalist ismini alan İttihatçılar işlerini iyi yapmışlar; Anadolu'nun binlerce yıllık halklarını köklerinden söktükleri gibi, onların varlığını dahi unutturmuşlar. Kurtuluş dedikleri bir efsane üreterek, insanları bir yalan dünyasının içinde rehin tutmuşlar. Bu yalan dünyasının içinde ırkçılık ve milliyetçilik zincirleriyle kısıvrak bağlı olan insanları, ancak gerçekleri öğrenmek özgürleşebilir. Gerçekleri ne kadar fazla ortaya koyabilirsek, insanların vicdanlarını bağlayan zincirler o denli çabuk kırılacak, daha güzel ve özgür bir dünyanın kapıları aralanacaktır.

Kaynak: marksist.org